

Västra väggar

Välkommen till Ekopark Omberg och Sveaskog

Ekopark Omberg ligger vid Vätterns östra strand. Här kan du som besökare låta dig hänföras av praktfulla orkidéer, vandra bland gamla jätteekar eller njuta av den fantastiska utsikten från Hjässan, Ombergs högsta punkt.

Det mytomspunna berget har under tusentals år befolkats av människan. I dag är det framför allt den storslagna naturen som varje år lockar hundratusentals besökare. Lummiga bokskogar, trolska grannaturskogar och den dramatiska rasbranten mot Vättern är några miljöer som starkt präglar landskapet. För att bevara och utveckla områdets naturvärden har Sveaskog valt att göra Omberg till ekopark.

Snabba fakta

Invigd: 2003.

Missa inte: Bokskogens naturreservat, Rödgavels grotta, jätteekarna.

Tips på aktiviteter: Vandring, guidade turer, paddling.

Intressanta arter: Kärrknipprot, kungsörn, läderbagge.

Storlek: 1 700 hektar.

Läge: Vid Vätterns östra strand i Östergötland.

Paus i vindsydd

Sveaskogs ekoparker – för naturen och människan

En ekopark är ett större sammanhängande landskap med höga biologiska och ekologiska värden. Ekoparkerna är ett av Sveaskogs verktyg för att arbeta med naturvård. Här arbetar vi för att bevara, återskapa och utveckla höga naturvärden. Minst hälften av den produktiva skogsmarken används för naturvård. Skogsbruk bedrivs i de flesta ekoparker, men anpassas till områdets natur- och kulturvärden. I ekoparken styr ekologiska värden över ekonomiska. Samtidigt sätts skogens betydelse för friluftslivet och människans välbefinnande i centrum. Sveaskog utvecklar sammanlagt 37 ekoparker runt om i landet. Tillsammans med Skogsstyrelsen tecknar vi särskilda naturvårdsavtal för samtliga ekoparker. Avtalen ska säkra ett långsiktigt skydd för natur- och kulturvärden. Omberg blev vår första ekopark och invigdes 2003.

Mosaik av skogar på Omberg

Omberg är ett av Sveriges mest artrika skogslandskap. På berget finns en mosaik av ädellövskogar, granskogar och lövsumpskogar och vi arbetar för att förstärka dessa miljöer. Här finns även ett stort inslag av jätteekar och död ved. I delar av ekoparken bedrivs fortfarande virkesproduktion men med förstärkt hänsyn till natur-, kultur- och rekreationsvärden. Ekopark Omberg omfattar cirka 1 400 hektar produktiv skogsmark. Tabellen visar våra långsiktiga naturvårds-ambitioner för Ekopark Omberg.

Naturvårdssatsningen i Ekopark Omberg			
Naturtyper med höga naturvärden	Utgångsläge 2003	Restaurering	I framtiden
Ädellövskog	15 %	30 %	45 %
Granskog	5 %	10 %	15 %
Summa skog med höga naturvärden	20 %	40 %	60 %
Produktionsskog med förstärkt hänsyn	0 %		40 %
Produktionsskog med generell hänsyn	80 %		0 %

Med den förstärkta hänsyn för natur- och kulturmiljö som också lämnas i produktionsskogarna blir den totala naturvårdsarealen cirka 70 procent. Av detta är 2 procent naturreservat.

Bokens nordligaste utpost

Omberg har genom historien varit rikt på ädellövskogar, men under 1900-talet ersattes mycket lövskog av tät granodlingar. Trots det har ädellövskogen fortfarande en framträdande position på Omberg. Här har till exempel boken sin nordligaste utbredning i östra Skandinavien. Under våren vallfärdar besökare till Omberg för att uppleva den nyutslagna bokskogen tillsammans med en blåsippsblomning som saknar motstycke i landet. Vår ambition är att återskapa lövskogar i ekoparken.

Gamla granskogar

Ombergs otillgängliga rasbranter har gjort att granskogarna där har fått stå relativt orörda och utvecklats fritt. Granarna är i vissa fall ett par hundra år gamla och i skogarna är det gott om döda träd och död ved i olika stadier av nedbrytning. Det gynnar en mängd sällsynta lavar och mossor, men även insekter och hackspettar. Ombergs kalkrikedom gör att granskogarna har en växtlighet som skiljer sig från den vi är vana att möta i granskogar. Här finns växter som vanligtvis förknippas med ädellövskogar, som skogsbingel och den väldoftande ramslöken. Vi kommer att bevara och återskapa granskogar med höga naturvärden.

Jätteekar i landskapet

En stor del av Omberg var tidigare ett öppet beteslandskap. Det gynnade ekarna, som fick växa sig riktigt grova och gamla. I dag hyser Omberg cirka 400 så kallade jätteekar. Eken är utan

jämförelse det biologiskt rikaste trädet i vårt land. En enda ek kan hysa över tusen arter i sina grova grenar, håligheter, tjocka bark och underjordiska rötter. Eken producerar också ekollon som är viktig föda åt viltet. Vi har som mål att öka antalet jätteekar till 5 000 – ett mål som det kommer att ta åtskilliga generationer att uppnå. Åtgärderna kan du se i form av frihuggnings runt ekar i både unga och gamla skogar.

Drottning Omma

Ombergs eviga härskarinna är drottning Omma. Hennes viktigaste uppgift är att värna och förvalta berget, dess växter och djur. Det gör hon klädd i dimlätta slöjor och en mask som ett uvasikte. Myterna om drottning Omma är många. Genom taket i Rödgravels grotta sipprar vattnet ner i Vättern. Enligt sägnerna är det drottning Omma som sörjer en förolyckad friare. Kalla vintrar fryser drottning Ommas strida tårfloder till långa istappar inne i grottan.

Ombergs spännande historia

Redan på stenåldern användes berget för odling och under den oroliga folkvandringstiden, omkring 400–500-talet, byggdes de tre fornborgarna. Från den tiden är även många av de gravar och gravfält som är synliga på Omberg.

På 1100-talet blev Ombergstrakten ett centrum för den sverkerska kungaätten. Vid ungefär samma tid valdes en östgötsk storman, Sverker, till kung i Sverige. Under hans tid grundades Alvastra kloster. Klostret förstördes 1527 när Gustav Vasa drog in kyrkans egendom till staten.

Under 1600- och 1700-talen var Omberg en av Sveriges största djurgårdar, inhägnad av en 16 kilometer lång och flera meter hög gärdesgård. Djurgården var kungens privata jaktmark fram till 1805.

Våren 1859 inrättades en statlig skogsskola på Omberg och skogsbruket blev mer ordnat. Under skogsskolepoken planterades en rad främmande trädslag som silvergran och lärk. Skogsskolan upphörde 1935. Traditionellt skogsbruk bedrevs på Omberg fram till 2003 då ekoparken invigdes.

Friluftsliv

Ekopark Omberg är ett populärt friluftsområde. Här kan besökaren uppleva naturen, motionera eller plocka bär och svamp. Ett omfattande vandringsledssystem tar besökarna till de flesta av Ombergs sevärdheter. För den som vill fördjupa sig i Ombergs natur och kultur erbjuds guidade vandringar under högsäsong. Med kajak eller kanot går det även att nå grottor och vikar som inte är tillgängliga från land.

SEVÄRDHETER

1 Ekoparkens informationsplats vid Stocklycke är en bra utgångspunkt för besöket i ekoparken. Naturstigar, vandringsleder och guidade natur- och kulturvandringar utgår härifrån.

2 Stocklycke äng är en slåtteräng med fantastisk blomsterprakt. Här växer bland annat solvända, jungfrulin och gullviva.

3 Stocklycke hamn hade stor betydelse för skogsbruket på Omberg fram till 1950-talet. Här skeppades virke från avverkningsarna på berget ut för vidare transport till industrier kring Vättern. Strax söder om hamnen finns en besöksvänlig grotta i vattenbrynet.

4 Rödgavels grotta är den största av 15 grottor längs branterna mot Vättern. Du kan endast besöka den från sjösidan

5 Bokskogens naturreservat är en vacker bok- och ädellövnaturskog i sluttningen ner mot Vättern.

6 Ellen Keys villa Strand ligger inbjudande vid Vättern, omgiven av bokskog. Här bodde författarinnan Ellen Key (1849–1926) under senare delen av sitt liv. Huset var en samlingsplats för den tidens kända konstnärer och författare.

7 Sverkersgården är en medeltida lämning efter kung Sverker och den mäktiga sverkerska ätten som regerade i Sverige under 1100-talet.

8 Alvastra kloster grundades av franska cisterciensermunkar 1143. Den heliga Birgitta fick här några av sina viktigaste uppenbarelser. I och med reformationen (1500-talet) blev klosteret en ruin.

9 Pålbyggnaden är Sveriges enda kända pålbyggnad från yngre stenåldern och ett av landets äldsta fornminnen då den daterad till cirka 3 100 fKr. I dag finns ingenting kvar ovan jord men skyltar beskriver anläggningen.

10 Hjässan och Hjässaborgen är ett av de populäraste besöksmålen. Hjässan, bergets högsta punkt, erbjuder en magnifik utsikt över Vättern, Tåkern och Östgötaslätten. Runt Hjässan finns lämningar efter Hjässaborgen, den största av Örnbergs tre fornborgar.

11 Hölje Lilläng hyser Ombergs finaste ängsflora. Här återskapar vi tillsammans med Länsstyrelsen Östergötland de forna ängsmarkerna genom traditionell slåtter och bete.

12 Mörkahålkärrets naturreservat har ett kalkkärr med flera olika orkidéer som flugblomster och skogsnycklar, men även många andra kalkgynnade växter.

13 Oxbåset är en sevärd bergsbrant som stupar nästan lodrätt ner i Vättern. Längs en djup ravin är det möjligt att ta sig ner till sjön. Kalkutfällningar skapar ett mosaikartat mönster i branten.

14 Pers sten är ett stort stenblock vid Sjövägen som enligt sägnen jätten Per har slängt dit.

15 Borggården är den bäst bevarade av bergets tre fornbor

16 Renstadsfällan är en blomsterrik naturbetsmark där gullvivorna blommar om sommaren.

17 Älvarums udde är en vacker plats intill Vättern med grillplats, vindskydd och möjligheter till bad och fiske.

18 Storpissans naturreservat är en rik grannaturskog med gamla, grova träd. Skogen har många lågor och stubbar i olika stadier av nedbrytning, vilket gynnar en rad insekter, lavar och fåglar.

19 Storpissans utlopp bildar en kraftig stråle ner i Vättern på våren.

20 Ombergs jätteekar finns i ett 16 hektar stort område. Här finns ett fyrtiotal månghundraåriga ekar. Med frihuggning och betande djur återskapar Sveaskog ett beteslandskap likt det som fanns för mer än 150 år sedan. I området påträffas många ovanliga vedinsekter, bland annat den sällsynta läderbaggen.

21 Marberget erbjuder en vacker utsikt över omgivningarna.

22 Vitlerbäcken är en kalkrik bäck där lavininventering har gjorts.

23 Västra väggar erbjuder en fantastisk utsikt över Vättern – se första sidan!

24 Ombergslidens naturreservat hyser några av Östergötlands främsta orkidékärr.

25 Drottning Ommas fornborg uppfördes under folkvandringstiden på 400- och 500-talen.

26 Bockakyrkogården är en gravplats för ett 80-tal soldater och fångar som i slutet av 1800-talet bröt sten till Karlsborgs fästning.

Bokskogsstigen ■

0,6 km

Möt bokskogens pelarsal utanför Ekoparkscenter Omberg.

På en 650 m lång slinga tar du dig lätt fram med rullstol, rullator och barnvagn. Synskadade hittar vägen med hjälp av ett ledrep. Två fikaplättar med bord finns vid stigen och på en bro över en vacker bäck finns sittbänkar. På våren är fågelsången i skogen magnifik. Då blommar också vitsippor, lungört och violer. Sommartid ger bokskogens djupa skugga svalka och ett sällsamt lugn. Bokskogen vid Ekoparkscenter är "bara" ca 130 år gammal och var tidigare åkermark till Stocklycke gård. Håll utkik efter odlingsrösen och lämningar från diken som passerar vid små "broar".

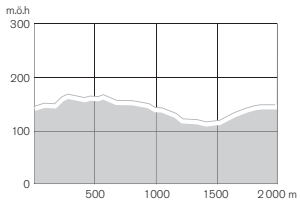

Naturstig – Omberg

och istiden

2 km

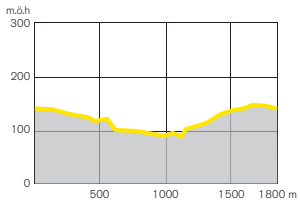
Vet du vad en slukränna, ett sandurfält och en dödis-grop är för något? Skyltar vid dessa unika lämningar berättar istidens historia och dess betydelse för dagens landskap på Omberg. En avstickare från leden tar dig också ut till Vätterbranten och utsikten vid Oxbåset och till den forna strandlinjen av den väldiga Baltiska issjön.

Skogsslingan – Träd och buskar

1,8 km

Utefter slingan kan du se över 40 olika sorters träd och buskar. Många av våra inhemska trädslag trivs på Omberg och återfinns här. Under skogsskolans tid infördes även många exotiska trädslag på Omberg. Idag är flera av dem gigantiska jättar.

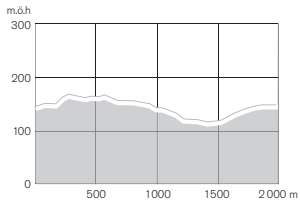
Slingan passerar den gamla skogsskolan, lärarbostaden och vaktmästarbostaden (numera privata bostäder).

Mitt på slingan kan du göra en avstickare och se Ombergs, kanske Sveriges, högsta gran.

Ellen Keys led

6 km

Vandringen bjuder på milsvid utsikt, lökdoftande bokskogar, knotig strandskog och en blomstrande slätteräng.

Leden går ner mot Vättern på rullstensåsen från Stocklycks parkering. Efter 200 meter kommer du till en slätteräng – en av de artrikaste och mest hotade naturtyperna.

Från Stocklycke hamn slingrar sig leden via Rödgavels grotta genom en omväxlande kustskog mot Bokskogens naturreservat. Strax söder om reservatet byggde Ellen Key 1910 sitt smakfulla hus Strand enligt andan "ett hem för själen". Sverkersgården strax efter Strand är en gammal kryptkyrka. Stigen passerar Ombergs turisthotell och går sedan brant upp till Ombergs högsta punkt, Hjässan, där vyerna över Östgötaslätten, Tåkern och Vättern väntar. Runt Hjässan finns lämningar av Hjässaborgen, den största av Ombergs fornborgar.

Dammen i Mörkahålkärrets naturreservat hyser paddor, grodor och andra vattendjur. Håll utkik efter snokar på grodjakt! Sista sträckan av leden går genom en vacker bokskog.

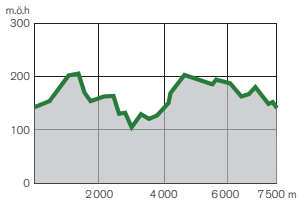
Älvarumsleden

7,5 km

Möt branternas och grannaturskogens mångfald, upplev Vätterns dramatik och besök fina utsiktspunkter.

Ett par hundra meter efter start går stigen i en så kallad slukränna, ett spår efter istiden. Norr om Pers sten följer en trolsk och mycket vacker sträcka ner mot Älvarums udde. Vättern skymtar mellan ädellövskogens träd och ståtliga granar. Vid Älvarums udde kan man ta sig ner till klapperstensstranden för att bada eller dra upp en middagsfisk. Strax norr om udden ligger Storpissans naturreservat. Bäckens Storpissan som rinner längs reservatets nordgräns bildar på våren en kraftig stråle rakt ut i Vättern.

Gör gärna en avstickare till Marbergets stup, med magnifik utsikt över Vättern och Ombergsskogarna. På hemvägen passerar Borggården, den mest välbevarade av bergets tre fornborgar, och kalkkärret i Mörkahålkärrets naturreservat.

Omberg runt/ Östgötaleden

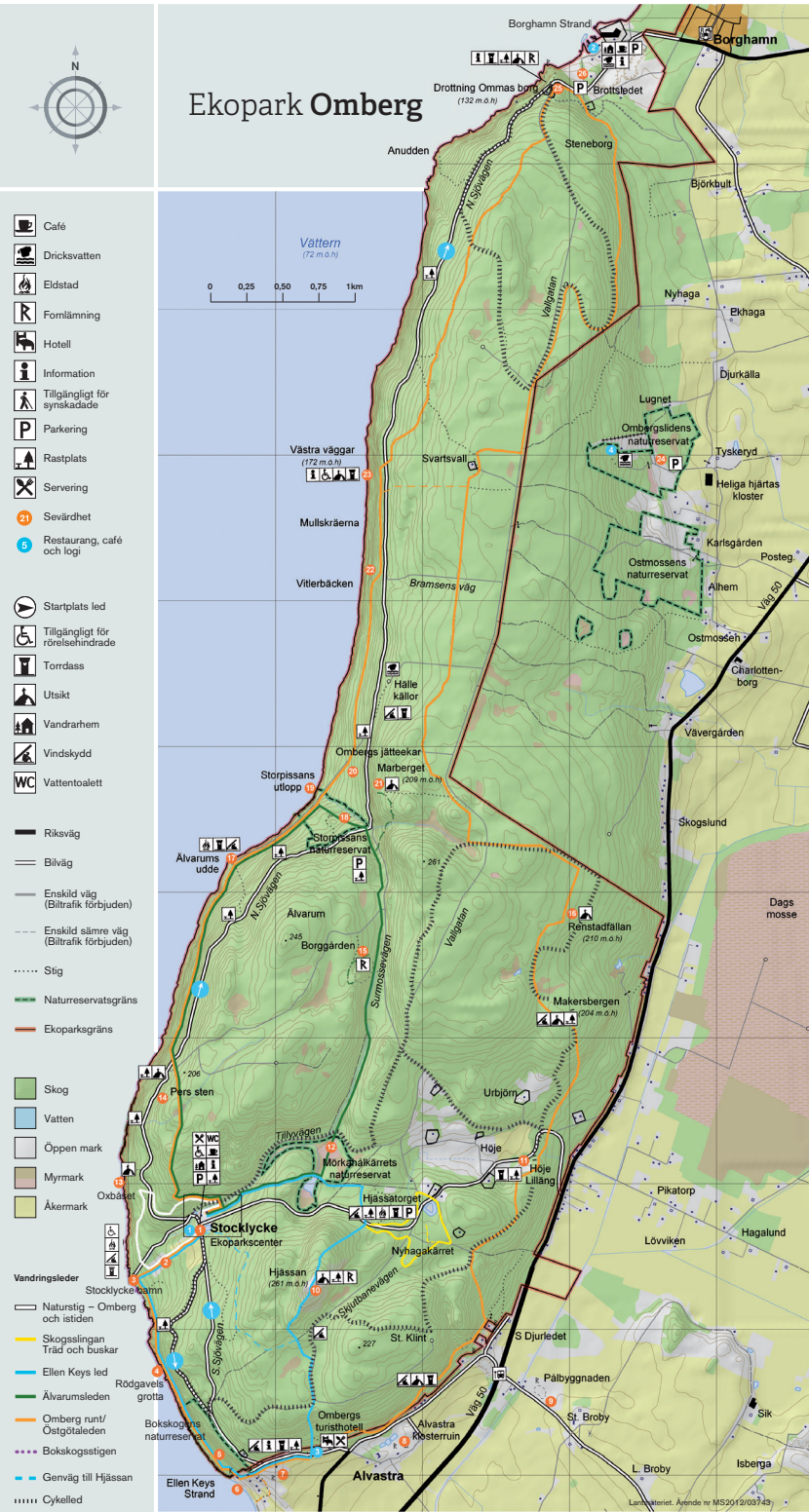
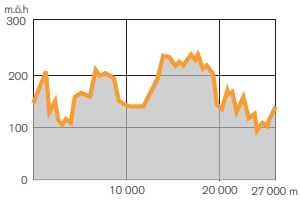
ca 26 km

Längs vandringsleden ligger gräddan av bergets natur- och kultursevärigheter. Västra väggar, Alvastra och Ellen Keys Strand är vida kända i Sverige och utomlands, men längs vägen finner du också mindre kända smultronställen som Bockakyrkogården och Renstadfällan.

Vägen upp till Storpissans naturreservat beskrivs i "Älvarumsleden". Norr om Storpissans utlopp finns ett eklandskapsområde som minner om djurgårdsepoken då berget var kunglig jaktpark. Här betar åter boskap. Vandringen fortsätter, förbi den kalkrika Vitlerbäcken, mot utsiktspunkten Västra väggar. Här kan du spana ner i Vätterns klara vatten 100 meter från ovan. Vid Drottning Ommas borg finns murrester av en 1500 år gammal fornborg. Här får man utsikt över det anrika Borghamn med kalkstensbrottet, hamnen och Bockakyrkogården.

På vandringen längs östra Omberg möter du snart Östgötaslätten. Du kan göra en avstickare till Ombergslidens naturreservat som hyser många av Östergötlands främsta orkidéekärr. Du passerar Ranstadfällans blomsterrika naturbetesmarker med utsikt mot Tåkern och slätten. Vid Höje Lilläng passerar du unika hagmarks- och slätterängsmiljöer. På Ombergs sydsluttning möter du vidsträckta bok-, ask- och almskogar. Alvastra kloster utgörs av ståtliga ruiner av det medeltida cistercienserkloster. Leden från Ombergs turisthotell och tillbaka till startpunkten Stocklycke beskrivs – i motsatt riktning – under "Ellen Keys led".

Många leder nära Vätternkanterna går nära branter och stup.

ATT TA SIG TILL EKOPARK OMBERG

Bil

Ekopark Omberg ligger 8 km från Ödeshög där E4:an passerar. Följ skyltning från riksväg 50. Ekoparken ligger mindre än en timmes bilresa från såväl Jönköping (80 km) som Linköping (70 km).

Tåg

Närmaste tågstation är Mjölby (45 km). Se bussförbindelser för vidare transport.

Buss

Buss mellan Ödeshög och Mjölby stannar vid Alvastra vägkors (korsningen vid väg 50, strax väster om Pålbyggnaden). www.ostgotatrafiken.se

Ekorre

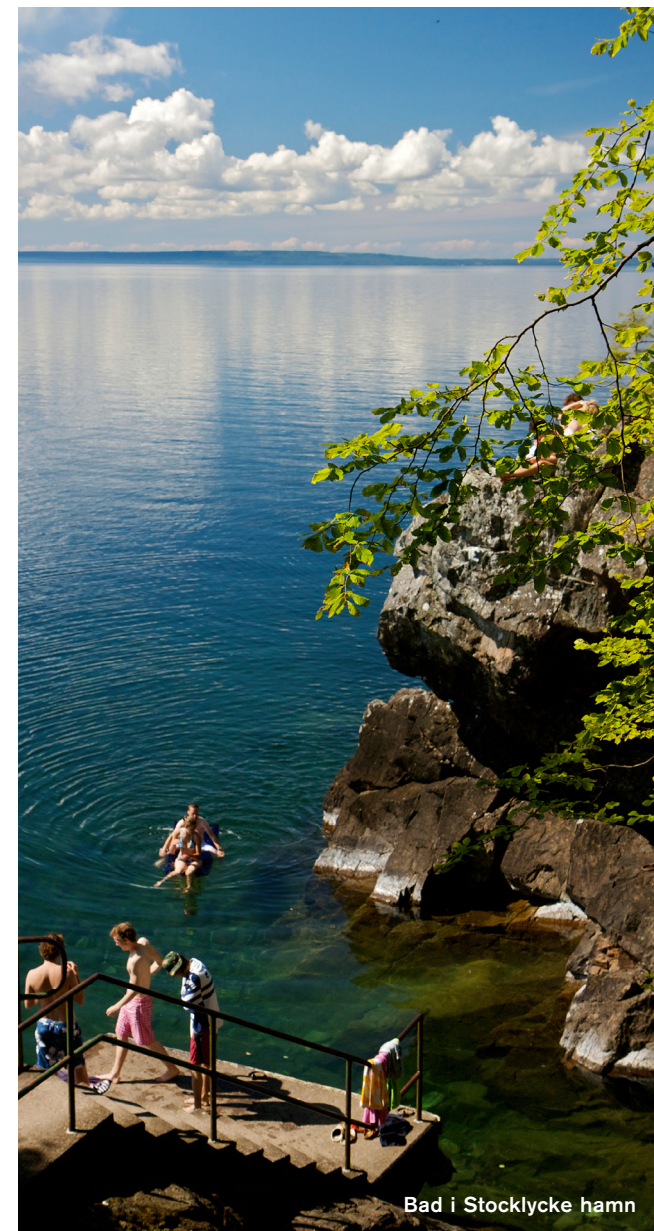

Upplev ekoparken med naturguide

Ekoparkscenter i Stocklycke är en bra startpunkt för att upptäcka Omberg. Där finns kartor och information om ekoparken. Vandrarhempersonalen svarar gärna på frågor och tipsar om sevärdheter och aktiviteter. Dessutom utgår de flesta vandringsleder från Ekoparkscentret.

RESTAURANG, CAFÉ OCH LOGI

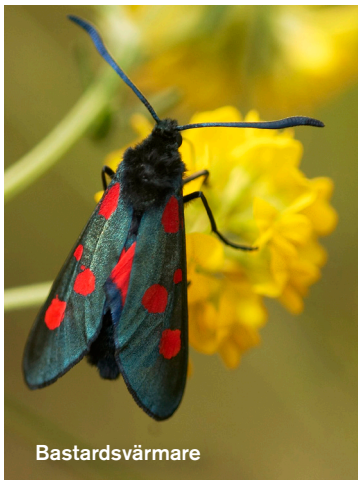
- 1 Stocklycke vandrarhem**
Öppet från påsk till oktober. 0144-330 44
- 2 Borghamn Strand**
Boende och konferens. 013-810 00
- 3 Ombergs turisthotell**
Hotell och restaurang. Öppet året runt. 0144-330 02
- 4 Ombergsliden Mountain Lodge**
Logi för större och mindre grupper vid bokning. 0706-48 87 46

Bad i Stocklycke hamn

UPPLEV OMBERG

Upplev Omberg är en ekonomisk förening, som består av tjugotalet företag i bygden, som erbjuder produkter inom områdena natur, kultur och hälsa bl.a. kajakuthyrning, naturguidning, boende, mat, kultur, konst och hantverk. Upplev Omberg har satt ihop en cykelled på 12 kilometer som binder ihop Omberg och Dags mosse. En karta med cykelleden finns att ladda ner på deras hemsida. www.upplevomberg.se

Bastardsvärmare

Upptäck ekoparken från kajaken

Ramslök

Svavelticka

Trollslända

West Studios AB
Foto: Carl Lundberg, Per Petersson,
Mikael Gustafsson/N och Sveaskog
2024-05

Allemansrätten – frihet under ansvar!

Allemansrätten är en unik förmån som tillåter att röra oss fritt i skog och mark så länge vi tar hänsyn till växt- och djurlivet och människors hemfrid. Grundregeln är att *inte störa – inte förstöra*. Enligt allemansrätten får du gärna tälta något dygn, plocka svamp och vilda bär men inte fridlysta växter. Ha alltid släckutrustning nära till hands om du ska elda. *Tänk på att det ofta är eldningsförbud* under sommaren. Allemansrätten gäller även i naturreservat, men kan vara begränsad till det enskilda *naturreservatets föreskrifter*. Mer information om allemansrätten kan du få av Naturvårdsverket på allemansratten.se

Sveaskog

Sveaskog är Sveriges största skogsägare och ägs av svenska staten. Bolaget äger 14 procent av Sveriges skogsmarker.

Sveaskogs kärnverksamhet är att förvalta och bruka skogen samt leverera timmer, massaved, flis, biobränsle, skogsplantor och skogliga tjänster. Sveaskog kompletterar utbudet från egen skog med inköp från andra skogsägare, byten och import. Kunderna finns huvudsakligen inom den svenska skogsindustrin, med export till hela världen. Sveaskog gör även markaffärer, däribland för vindkraft och solenergi, samt utvecklar skogen som en plats för fiske, jakt, naturturism och andra naturupplevelser.

Sveaskog vill vara ledande i utvecklingen av ett hållbart skogsbruk. Det innefattar leveranser av förnybar råvara till våra kunder, liksom att bidra till såväl Agenda 2030 som nationella miljö- och klimatmål.

Var rädd om dig!

I ekoparken finns många branter och stup. Var uppmärksam när du rör dig i naturen.

Var rädd om naturen!

Ingen nedskräpning tillåten! Släng skräp på anvisad plats eller ta med dig skräpet när du lämnar Omberg.

För mer information:

www.sveaskog.se

Sveaskogs kundcenter 0771-787 100

SVEASKOG